

Р Е Ц Е Н З И Я

От проф. Екатерина Илиева Матеева, д.ю.н.,
Професор по гражданско и семейно право в
Юридически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски”,
Катедра Гражданскоправни науки, назначена за член на научно жури въз
основа на заповед на ректора на СУ „Св. Кл. Охридски”

Относно: Дисертационен труд за получаване на образователна и научна
степен „доктор по право” по темата: **„КОНЦЕНТРАЦИЯ МЕЖДУ
ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ПРИДОБИВАНЕ НА КОНТРОЛ”**,

Област на висшето образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
Професионално направление 3.6. Право, Специалност Гражданско и
семейно право – Търговско право от кандидата

ВАСИЛ ТОДОРОВ ТОДОРОВ, зачислен на задочна платена доктурантура
със Заповед № РД 20-288/12.02.2008 г. на Ректора на СУ "Св. Климент
Охридски", считано от 10.02.2008 г., отчислен с право на защита със
Заповед № РД 20-544/29.03.2012 г. на Ректора на СУ "Св. Климент
Охридски", считано от 10.02.2012 г.

I.

1. Кандидатът Васил Тодоров Тодоров отговаря на изискването на чл. 6, ал. 1 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Той е придобил образователно-квалификационната степен „магистър” през 2005 г., завършвайки успешно специалността „Право” в Юридически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски”.
2. Кандидатът е зачислен за обучение в задочна платена доктурантура със Заповед № РД 20-288/12.02.2008 г. на Ректора на СУ "Св. Климент Охридски", считано от 10.02.2008 г., с научен ръководител проф. д.ю.н. Методи Марков Марков по темата **„КОНЦЕНТРАЦИЯ МЕЖДУ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ПРИДОБИВАНЕ НА КОНТРОЛ”**. Отчислен е с право на защита със Заповед № РД 20-544/29.03.2012 г. на Ректора на СУ "Св. Климент Охридски", считано от 10.02.2012 г.
3. В настоящата процедура кандидатът е представил дисертационен труд по темата в съответствие с чл. 6, ал. 3-4 ЗРАСРБ, придружен от

автореферат, както и три научни статии по темата на дисертационния труд, които се приемат за рецензиране. В справката за публикации, приложена към автореферата, Васил Тодоров Тодоров е посочил и други четири публикувани от него статии, но същите не са предмет на рецензиране в настоящата процедура, доколкото не са свързани с темата на защитаваната докторска теза.

4. Представеният дисертационен труд на тема „КОНЦЕНТРАЦИЯ МЕЖДУ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ПРИДОБИВАНЕ НА КОНТРОЛ” е в общ обем от 231 стандартни страници, вкл. съдържание, библиография на използваните източници от 122 заглавия на български, английски и руски език и около 500 бележки под линия. В структурно отношение самият труд се състои от увод, четири глави, структурирани в раздели и точки, и заключение.

Във **въведението** докторантът аргументирано и убедително обосновава нуждата от едно по-задълбочено теоретично изследване на проблемите, които поставят концентрациите между предприятия при новите условия на пълноправно членство на РБ в ЕС и действащия нов Закон за защита на конкуренцията от 2008. Основателно се изтъква, че тази проблематика не е била предмет на цялостно монографично изследване у нас нито при старата уредба, нито сегашната качествено различна обстановка. След като обосновава актуалността на изследването, докторантът посочва целите и основните научни задачи, към чието решаване то е насочено и очертава системата от методи на научни изследвания, които използва в труда си.

В **първата глава** от дисертационния труд, която включва четири раздела, структурирани в точки, авторът изяснява юридическото понятие за концентрация между предприятия и излага класификацията на

концентрациите по видове от гледна точка на три основни юридически критерии.

Глава втора, състояща се от четири раздела с обособени в тях 14 точки, е посветена на изясняване на юридическото понятие за придобиване на контрол върху предприятия, способите за това, видовете контрол и промените, които настъпват в него при изменение на броя на съдружниците, респ. акционерите в предприятията, участници в концентративния акт.

В глава трета, озаглавена „Разрешаване придобиването на контрол върху предприятия”, последователно се анализират материалноправните предпоставки и условия за разрешаване на концентрацията чрез придобиване на контрол върху предприятия. Във връзка с това в първите два раздела от тази глава подробно се осветляват някои основни понятия в материята на антитръстовото право, каквито са тези за „оборота”; правнорелевантните му прагове; начина за определяне на предприятия-участници в придобиването на контрол; принципите за изчисляване на оборота по ЗЗК; особеностите при изчисляване на оборота на предприятията в група от предприятия; специалните правила за изчисляване на оборота при някои търговци със специална правоспособност, а именно - кредитните и други финансови институции и застрахователните дружества; базовото понятие „съответен пазар”, способите за определянето му и за анализ на неговата структура и др. В останалите раздели от тази глава са изяснени предпоставките за разрешаване на придобиването на контрол, свързани с отчитане наличието на господстващо положение на пазара, ползите от концентративния акт, свързани с модернизиране на стопанската дейност, по-големите изгоди за потребителите и др.

В последната глава четвърта, посветена на производството за издаване на разрешения за придобиване на контрол върху предприятия, се

изясняват последователно общата характеристика и елементите от смесения динамичен фактически състав, чрез осъществяването на който се издава облагодетелстващият властнически акт (разрешение) на компетентния орган за придобиване на контрол върху предприятия по националното ни законодателство и според правото на ЕС. В първия раздел от тази глава са обсъдени основанията и реда за образуване на производството пред КЗК, въпроси, свързани с движението на производството, промените в сделките, настъпващи след издаване на разрешението на КЗК за концентрацията и др. Вторият раздел е посветен на съотношението между компетентността на Европейската комисия и националните антитръстови регулатори на държавите-членки, както и на фазите в развитието на производството пред ЕК.

В **заключението** на дисертационния труд са систематизирани основните теоретични изводи от анализите, направени в изложението на дисертацията и са формулирани конкретни предложения *de lege ferenda* с цел подобряване на уредбата у нас.

II.

1. Изследването е посветено на тема, която е много актуална и практически значима както за българското право, така и за правото на ЕС. В наличната до момента българска литература в областта на антитръстовото право липсва цялостно, монографично изследване върху концентрацията между предприятия чрез придобиване на контрол и представеният дисертационен труд несъмнено ще запълни тази празнота. Темата е благодатна за монографичен тип правно изследване, но веднага трябва да се подчертае, че е с висока степен на трудност, поради това, че изисква не само сериозни юридически познания в тази специфична материя на антитръстовото право, но и

задълбочени икономически познания. Това засяга в най-голяма степен частта относно критериите, от които антитръстовият регулатор следва да се ръководи при разрешаване на даден концентративен акт. Имам предвид анализа на понятието „оборот” (с. 90 и сл. от труда), принципите за изчисляване на оборота и за определяне на правно-релевантните прагове (с. 95 и сл.), определянето на „съответния пазар” (с. 108 и сл.) и на индикативните прагове на пазарните дялове на участниците в концентративния акт, анализа на структурата на съответния пазар (с. 111 и сл.), въздействието на концентрациите върху нея и др. В това отношение следва да се изтъкне, че докторантът е съумял да намери верния подход при изясняване тези икономически явления в глава трета от труда, като без да навлиза в дълбоки детайли на икономическата теория е очертал тяхното съдържание и проекцията им на юридическа плоскост. Намирам, че авторът познава задълбочено действащата национална и общностна уредба и практика в анализираната материя, ползвал е богат научен апарат, включващ модерни изследвания в областта на антитръстовото право и е привлякъл значителен брой решения на националния и европейския антитръстови регулатори в областта на концентрациите чрез придобиване на контрол. Рецензираният труд е опрян на широка гама от общи и специални методи на научно изследване, които са адекватно и полезно приложени в хода на анализа. Работата е написана на ясен и точен юридически език с очевиден стремеж към прецизност на езиковите изразни средства и правната терминология. Структурата на изследването е стройна и логична и допринася за изясняването на обсъжданите въпроси по темата.

2. Научните приноси в рецензирания труд са съществени, многобройни и коректно изброени от докторанта в представения автореферат. Сред по-значимите от тях се открояват следните:

- 2.1.** За първи път в нашата правна доктрина се прави цялостно научно изследване на една от формите на концентрация между предприятие, а именно чрез придобиването на контрол върху предприятия.
- 2.2.** Приносен характер има очертаването на мястото на изследвания вид концентрации в системата на видовете концентрации между предприятия по ЗЗК и Регламент № 139/2004/ЕО на Съвета относно контрола върху концентрациите между предприятия (с. 44 и сл.) и отграничаването му от фактическите състави на другите два вида концентрации, а именно - сливанията и вливанията, както и създаването на ново съвместно предприятие ('joint venture') – с. 44 и сл., с. 72-73 от труда.
- 2.3.** С елементи на принос е изясняването на различните хипотези и правно-технически способности на придобиване на контрол – чрез колективни инвестиционни схеми; контрол на дълготрайна основа; при взаимно свързани сделки и др. (с. 68-71 от труда).
- 2.4.** Полезни за подобряване на уредбата у нас са предложенията за прецизиране на легалните дефиниции за някои основни понятия в изследваната материя, и по-специално: **(а)** за допълване на легалната дефиниция за понятието „придобиване на контрол върху предприятие” по чл. 22, ал. 1 точка 2 ЗЗК с цел съгласуване с определението по чл. 3, § 1,

буква „б” от Регламент № 139/2004/ЕО (с. 216 от труда); **(б)** за прецизиране на определенията за „контрол” в Закона за публичното предлагане на ценни книжа, Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, Закона за гражданското въздухоплаване, Закона за радиото и телевизията и др., с цел привеждането им в съответствие с определението по чл. 22, ал. 3 ЗЗК; **(в)** за изменение на дефиницията за „заинтересовано лице” в § 1, точка 4 от ДР на ЗЗК в духа на чл. 15, ал. 1 АПК с цел избягване на нуждата от корективно тълкуване и др.

2.5. От съществена полза за подобряване на правоприлагането са конкретните и добре обосновани предложения за промяна в теста за оценка на проектираната сделка като вместо сега действащия тест за господстващо положение се въведе тест за съществено препятстване на ефективната конкуренция (с. 217 от труда). От този порядък са и предложенията за уеднаквяване на индикативните прагове за пазарен дял в Методиката за извършване на проучване и определяне на пазарното положение на съответния пазар (прилагана от българската КЗК) с праговете, възприети от Европейската комисия, а именно – 25 % при хоризонтални концентрации и 30 % при вертикални концентрации (с. 218 от труда).

2.6. Като твърде уместно следва да се оцени предложението за възприемане на института на мълчаливото съгласие в производството по разрешаване на концентрации пред КЗК в разпоредбите на чл. 82 и чл. 88 ЗЗК (с. 220 от труда).

Въвеждането на такава необорима презумпция ще има дисциплиниращ ефект върху дейността на антитръстовия регулатор и ще допринесе за избягване на ненужно протакане на производството, а заедно с това ще внесе и по-голява правна сигурност за участниците в концентрацията.

- 2.7.** Убедително звучат и аргументите в подкрепа на предложението за съкращаване на сроковете във втората фаза на оценка на концентрациите с цел привеждането на дейността на КЗК в синхрон с най-добрите практики на антитръстовите регулатори по света.
- 3.** Към рецензиранания дисертационен труд могат да бъдат отправени и някои **критични бележки и препоръки**, които в никакъв случай не се отразяват съществено върху общата положителна оценка за работата на кандидата. Предназначението им е по-скоро да допринесат за подобряване на качеството на изследването при неговото последващо публикуване - нещо, което си позволявам да препоръчам на докторанта. Ще се огранича само с двете най-съществени бележки.
- 3.1.** *На първо място* намирам, че научната и практическа полезност на труда биха били още по-големи, ако авторът беше анализирал по-детайлно и задълбочено петте основни признака на понятието за концентрация, които е извел на с. 37-38 от изследването. Поради основополагащия и ключов за темата характер на това понятие, всеки от неговите юридически белези заслужава по-подробен теоретичен анализ и осветляване. Това се налага и защото в сравнение с отм. ЗЗК от 1998 г. нашият законодател направи концептуални промени

в подхода си при дефиниране на понятието за концентрация, като възприе единно понятие, чиято дефиниция не е обвързана от правно-техническият способ и формата на концентрацията (за разлика от чл. 21 и 22 от отм. ЗЗК от 1998 г.). И вече след като е изяснил родовите белези на понятието концентрация, авторът можеше да се съсредоточи върху видовите признаци на изследваното от него явление (концентрация чрез придобиване на контрол), за да открие още по-релефно юридическите му особености. В систематично отношение намирам за уместно този теоретичен анализ да се направи непосредствено след очертаването на родовите юридически белези на концентрацията като правно явление.

- 3.2.** *На второ място* намирам, че от познавателна страна работата щеше да спечели, ако докторантът беше привлякъл в анализа си по-обстойно съответните законодателства и практика на националните антитръстови регулатори в други държави-членки на ЕС и ги беше използвал като емпиричен материал за сравнение и основа за своите изводи и предложения *de lege ferenda*. Подобен подход е оправдан от интегрирането на РБ в икономическата и правна среда на вътрешния пазар на ЕС. Едно такова задълбочаване на сравнителноправната основа при същинския анализ би било особено полезно с оглед на случаи на концентрации между предприятия чрез придобиване на контрол с международен елемент, които при условията на вътрешния пазар са все по-често явление. Трудът би придобил наистина завършен характер на цялостно теоретично изследване с практическа значимост, ако авторът

беше отделил място и на въпроса за приложимото право при концентрации с национално измерение, но с международен елемент.

4. Кандидатът е представил за рецензиране и три свои свързани с дисертацията научни статии, публикувани в специализираната правна периодика. В статията **„Понятието за „контрол” в правото на защита на конкуренцията”**, публ. в сп. Търговско право 2014 г., № 2, с. 7-20, са изведени основни теоретични положения относно юридическите белези на понятието „контрол”, които в съществената си част възпроизвеждат анализа, съдържащ се в рецензията дисертационен труд (с. 57-66). В статията **„Относно приложимостта на „златната акция” в корпоративната практика”**, публ. в сп. Търговско право 2014 г., № 4, с. 73-80, интерес представлява дефинирането на „златната акция” като привилегирована акция, включваща в състава си съвкупност от особени права, даващи възможност за осъществяване на контрол върху капиталовата структура и/или върху дейността на акционерното дружество (с. 75-76). С елементи на принос е изясняването на видовете субективни права, материализирани в „златната акция” (с. 76-78). Полезен за българската правна мисъл е и прегледът на практиката на Съда на ЕС в тази материя (с. 78-79). С приносен за нашата доктрина характер е изясняването на различните видове защитни способности и техники срещу т.н. „враждебно” търгово предложение, използвано като един от способите за придобиване на контрол върху публични дружества. На този недостатъчно анализирана у нас правна проблематика е посветена третата статия на г-н Васил Тодоров, а именно **„Защита срещу „враждебно”**

търгово предложение”, публ. в сп. Търговско и конкурентно право 2011 г., № 9, с. 5-17. От полза за нашата наука и правоприлагане е детайлното разграничаване между превантивни и последващи защитни мерки, изясняването им като вид защитни техники и оценката за тяхната ефективност. Особено ценни са сравнителноправните справки относно уредбата на тези защитни мерки в по-напреднали в тази материя чуждестранни законодателства.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на докторанта **Васил Тодоров Тодоров** на тема **„КОНЦЕНТРАЦИЯ МЕЖДУ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ПРИДОБИВАНЕ НА КОНТРОЛ”** отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ. Заедно с трите рецензирани статии той разкрива несъмнената способност на кандидата за самостоятелна научна работа и съдържа множество значими за българската правна наука и правоприлагането приноси. **Предвид научните достойнства на рецензирания труд и съобразно изискването на чл. 10, ал. 1 ЗРАСРБ давам положителна оценка за рецензирания дисертационен труд и предлагам на г-н Васил Тодоров Тодоров да бъде дадена образователната и научна степен „доктор по право”.**

София, 7. Август 2014 г.

Проф. Д.ю.н. Екатерина Матеева